

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła nieosiągnięcie celów leżących u podstaw reformy z 1997 r., w wyniku której wyodrębniono systemy orzecznicze – lekarski ZUS dla celów rentowych oraz orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Rozdzielenie systemów nie przyczyniło się do osiągnięcia głównego priorytetu: zwiększenia roli rehabilitacji leczniczej i zawodowej oraz zmiany funkcji świadczeń z kompensacyjnych na formy aktywizujące, co NIK ocenia negatywnie.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę, że zadania wykonywane w obu systemach są podobne. Stan prawny w tym zakresie nie uległ zasadniczej zmianie, mimo iż NIK w przeszłości wskazywała m.in. na celowość podjęcia przez ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego działań integrujących oba systemy. Pozwoliłoby to na zmniejszenie wydatków publicznych, zaś ujednoczenie orzecznictwa miałyby pozytywny wpływ na jakość orzekania. Podmioty uprawnione nie podjęły jednak inicjatywy ustawodawczej i nie przedłożyły Sejmowi RP projektów aktów normatywnych regulujących przedmiotowe kwestie.

W odniesieniu do systemu orzekania o niepełnosprawności w 77,7% skontrolowanych przez NIK zespołach orzekających o stopniu niepełnosprawności orzeczenia wydawały osoby, które nie spełniały wszystkich wymogów określonych w przepisach prawa. W 3 skontrolowanych zespołach powiatowych przewodniczącym, zarówno składu orzekającego, jak i lekarzem wystawiającym zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia dla potrzeb zespołu, była ta sama osoba, co naruszało zasadę bezstronności w procesie orzekania. W 66,6% zespołów ujawniono przypadki powoływania na przewodniczących składów orzekających lekarzy niebędących specjalistami w dziedzinie odpowiedniej do jednostki chorobowej wnioskodawcy lub niewyznaczanie do składu orzekającego specjalistów, zgodnie z wymaganym kryterium doboru członków zespołu.

W 77,7% zespołów uzasadnienia orzeczeń o niepełnosprawności (stopniu niepełnosprawności) nie spełniały obowiązujących wymogów, tj. nie podawano w nich faktów, które uznano za istotne w sprawie i udowodnione oraz nie powoływano się na dokumenty potwierdzające ustalenie.

W 66,6% zespołów stwierdzono nieprzestrzeganie terminów rozpatrywania wniosków o wydanie orzeczenia, doręczenia orzeczeń wnioskodawcom oraz przekazywania spraw w związku z postępowaniem odwoławczym do drugiej instancji. Ponad 40% zaskarżonych orzeczeń wydanych przez zespoły powiatowe zostało zmienionych przez organ drugiej instancji, z czego w wypadku nawet do 74,6% objętych badaniem orzeczeń, odmienna ich ocena przez organ odwoławczy nastąpiła w wyniku analizy tych samych dowodów, które były podstawą orzeczenia organu pierwszej instancji. Może to świadczyć o nierzetelnej analizie dokumentacji orzeczniczej przez składy orzekające.

Objęte kontrolą zespoły powiatowe sporadycznie kierowały wnioskodawców na badania

specjalistyczne (w 38,8% zespołów nie kierowano w ogóle na badania), mimo iż we wszystkich wojewódzkich zespołach funkcjonowały gabinety specjalistyczne. Należy podkreślić, że w wyniku kontroli zarządzanych przez wojewodów, przewodniczącym zespołów zwracano uwagę, w związku z ujawnianymi faktami wydawania orzeczeń na podstawie niekompletnej dokumentacji medycznej, na potrzebę kierowania osób ubiegających się o ich wydanie na dodatkowe badania.

Pełnomocnik nie wykonywał w sposób skuteczny nadzoru nad systemem orzekania, w odniesieniu do kontroli orzeczeń co do ich zgodności z zebranymi dokumentami i przepisami dotyczącymi orzekania oraz standardami i procedurami postępowania. Nie został w pełni zrealizowany plan kontroli na lata

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: wtorek, 18, czerwiec 2013 00:00

Bernadeta Skóbel

Odsłony: 2162

2010–2011. Postępowania kontrolne cechowała przewlekłość (przekazywanie protokołów i wystąpień następowało po upływie roku, a nawet dwóch lat od zakończenia czynności kontrolnych). NIK zwraca uwagę, że podczas tych kontroli wielokrotnie wskazywano na nieprawidłowe ustalenie stopnia niepełnosprawności, zaniedbania w dokumentowaniu postępowań, nierzetelne sporządzanie przez członków składów orzekających wymaganych ocen, nieprzestrzeganie ustawowych terminów na rozpatrywanie odwołań od orzeczeń

wydanych w pierwszej instancji. Działania o stwierdzenie nieważności orzeczeń lub wznowienie postępowania w stosunku do orzeczeń wydanych z naruszeniem prawa, podejmowano nawet po upływie roku od stwierdzenia nieprawidłowości, co skutkowało funkcjonowaniem w obrocie prawnym wadliwych orzeczeń. W wypadku 4 spośród 9 skontrolowanych urzędów wojewódzkich stwierdzono, iż wojewodowie zaniechali kierowania wystąpień pokontrolnych do przewodniczących zespołów powiatowych, mimo ujawnienia podczas kontroli nieprawidłowości w postępowaniach orzeczniczych. Zaniechanie to skutkowało niepodjęciem działań właściwych dla usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i wyeliminowania z prawnego obiegu wadliwych

orzeczeń. Biuro Pełnomocnika nie zapewniło właściwych mechanizmów weryfikacji danych o kosztach działalności zespołów wprowadzanych do Elektronicznego krajowego systemu monitoringu orzekania o niepełnosprawności, co skutkowało przekazywaniem niezgodnych ze stanem faktycznym lub niepełnych informacji z tego zakresu wojewodom i Pełnomocnikowi. Z uwagi na zróżnicowane usytuowanie organizacyjne zespołów powiatowych i wojewódzkich w strukturach samorządu powiatowego (urzędu wojewódzkiego), dane o kosztach ich działalności, ewidencjonowane w systemie, nie odzwierciedlają stanu faktycznego, ze względu na ponoszenie ich w części przez jednostkę, w skład której zespół został włączony. W 38,8% zespołów wystąpiły rozbieżności w danych (dotyczących liczby orzeczeń, osób zatrudnionych) ujętych w sprawozdaniach (starostów) i informacjach zbiorczych przekazywanych do Biura Pełnomocnika. Ich podstawową przyczyną były, w większości przypadków, zakłócenia w funkcjonowaniu systemu.

Pełnomocnik nie podjął działań zmierzających do zmiany przepisów w celu wyeliminowania luki prawnej skutkującej funkcjonowaniem w obrocie prawnym różnych orzeczeń (decyzji ostatecznych) dotyczących tej samej osoby, kształtujących odmiennie przysługujące jej uprawnienia. Osoba posiadająca orzeczenie może, w wypadku zmiany w stanie zdrowia, wystąpić ponownie z wnioskiem o wydanie orzeczenia uwzględniającego tę zmianę. Jednak wobec braku prawnej możliwości wydania orzeczenia o zmianie lub uchyleniu go w całości lub w części, brak jest podstaw do uchylenia wydanego wcześniej, prawomocnego orzeczenia. Stan taki może także wystąpić w wypadku zmiany wydanego wcześniej orzeczenia, w związku ze stwierdzeniem rażącego naruszenia prawa, co może podważać zaufanie obywateli do państwa prawa.

Minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego mimo ustawowego obowiązku nie zapewnił właściwych warunków organizacyjno-technicznych do funkcjonowania Elektronicznego krajowego systemu monitoringu orzekania o niepełnosprawności. Zakłócenia w jego pracy, utrudniające użytkownikom korzystanie z zasobów, miały niekorzystny wpływ na obsługę procesu orzekania, a ponadto utrudniły wywiązywanie się przez zespoły z ustawowych zadań oraz wykonywanie nadzoru nad systemem orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności.